

Петко Р. Славейков

Срещата ми с къбръзлията

Сам аз не съм имал случай да се срещна с него насаме, но като представител на Търновската епархия на два пътя имах случай да се представя пред него – веднъж с доктор Чомакова и не помня сега кой беше, но или бе дядо Христо, старият Търчилеша, или бе хаджи Гюро-оглу от Самоков. Ние ходихме в дома му на Гьоксу, когато той подир велик везир, какъвто бе станал подир обиколката си по България, и във времето на когото беше се подало на 1856 първото онова прошение на българите за отделянето им от гърците под особено духовно началство. Сега той не беше никакъв, но взело бе да се поговорва, че може да стане пак велик везир, и ние счетохме за нужно да го наобиколим, да го познаем с днешното положение на въпроса ни, да поизпитаем неговите наклонности и ако е възможно някак, да го попредразположим в наша полза. Той ни прие доста вежливо за един фанатик турчин с предубеждения и бивш велик везир, говорихме доста за състоянието на раите в Турция въобще. Той се жалуваше, че турците, управлявали повън, не доразбират положението си, но мъмреше силно и на младите българи, които, ходили или неходили по Европа, и дошли тука да живеят в турско и искат да живеят като в Европа, и казваше, че ако има някой да развали държавата, то са тези хора, които нямат една определена задача и не знаят какво им се иска. Наспущали бради кюлханетата му недни и какво е това – вижте ме, аз съм европеец.

И че може ли този, който те е вчера бил, днес същият да те признае за равен с него, да ти прави тилтифи и да разсъждава с тебе по работите на управлението! Почакайте поне да измрат тия, които са си научили ръката да ви бият, и тогаз с онези, които не са могли да употребят на практика тази старата теория, и с тях се мъчете да се споразумявате, инак е нафиле. После от тези и таквизи едни разговори той ни запита отде сме, защо сме дошли в Цариград и какво правим тук, ще седим ли и ще се бавим ли. Ние му тогаз казахме, че сме дошли и сме тука като представители от градовете си да се плачим от владиците и да молим правителството да ни избави от гръцкото духовенство.

– Хъ, каже, вие сте дошли демек по политически работи и хеля ходите все подир оназ работа, за която ваши някои бяха подавали прошение, когато още бях велик везир. Вие добре ще сторите да си идете на вилаетеца си и там да видите какво можете да направите да се поминувате добре с комшиите си, с господарите си и като дойдете да се споразумявате с тях, както би трябвало, тука, в Цариград, е лесно; правителството, което всякога иска доброто на поданиците си, ще направи онова, което изисква времето и което наспоред времето може да стане. Аз не

обичам хора, които се месят в политика, и не струвам хас от хора, които каращисват миллет ишлиери да говорят в името на един народ. Това ми никак не е по волята. Аз защо обичах старите ваши бегликчии – продължаваше той, като се обърна към Чомакова, – те бяха добри хора и бяха умни хора, гледаха работицата си, кефеца си, дохадяха тука, продаваха овните си, вземаха ни паричките, па си отиваха; такива миллет ишлиери не каращисваха, най-много да се понамесеха да поискат нещо за градовете си, кой отдето е, или за някое село някоя черква или манастир, или друг някой хайрат да направят и аз съм им много предоставял и пригоявал да сполучат желанието си. Ама те бяха умни хора, знаеха какво правят и какво искат. Те не се караха с гърците и ако нейде някой владика направеше нещо, което не прилягаше на сана му, те ще ни го подметнат само: таквоз и таквоз едикой си кира кешиш направил, ехалито това не може да го понесе, но на туй вие му търсете чарето. И ние каквото правехме, правехме с караказана тук, на онзи владика му давахме пътя оттам. Ето защо аз не мога със сегашния свят да уйдисам. Ей го на, ти си добър челяк и от добър сой си, аз познавам брата ти и го обичам, ама тебе как да обичам, като си си оставил работата, та си ходил да се рееш по Европа, станал си хекимин, спуснал си брада, та и хекимлика не си гледаш, ами си дошел да се бъркаш в миллет ишлиери, ето защо аз не струвам хас от таквиз хора и не мога да те обичам, както обичам брата ти.

– Ефендим – каза Чомаков, – и брат ми, който е толкози добър, и той сега иде викан тука да се съди с тамошния наш гръцки владика, защото дал уж страната на българите и не оставял гърка владика да прави с тях каквото ще.

– На бас се хващам – отвърна Къбръзлията, – че брата си ти си го извадил от глава и си го пхнал в таз беля, и добро няма да пати. Ето защо аз казвам, че държавата ни ще я развалят ей таквизи като вас, които ходят по Европа и дойдат тука, па се вземат да каращисват работи и не знаят какво да правят.

– Ефендим – поех приказката аз и казах, – вие не знаете до какво безобразие са дошли напоследък гръцките владици и какво те правят с нас българите – не ни дават да се учим по езика си, непрестанно ни хвърлят ихчири и ни клеветят пред правителството да ни правят омразни, излагат по-първите ни хора на злострадания, за да могат да събличат раята както щат. Това е една въпиюща неправда, която ни правят, и ние не можем да се не оплачем, и правителството не може да ни не послуша и да ни остави занаят пак тъй да си ни мачкат, както щат, в

интересите на правителството е най-подир да разгледа...

– А бе холан, вий сега ще ни учите на интересите на правителството, като че ли ние не знаем кое е в интересите на правителството. Ходили сте по Европа, напълнили главите ви с дим и сте дошли после тука ум да ни учите и нас, и народа, та ни разбърквате и този ум, който имаме, та не знаем какво да правим.

– Аз, ефенди, в Европа не съм ходил – отговорих, – ни до половината Дунав не съм прегазил.

– Хъ, яли аз не видя, че ти брада нямаш, па и барбети ала руса не си смеел да си спуснеш. Ама даскал някакъв не си ли бил някъде? Начел си се, види се, с такива европейски боклуци, па и ти по тях ум ще ни даваш.

– Даскал съм бил и съм – отвърнах, – но никакви европейски боклуци не съм чел, защото никой европейски език не зная и не познавам, освен що зная малко гръцки. Но на видено село колазин трябва ли! Неправдата, която ни правят гърците, не е скрита и не можем да я не видим и да се не оплачем, и кому другиму можем да се оплачем, ако не на правителството си, което е длъжно да ни изслуша и да помисли върху това, как би било по-лесно и възможно да се премахне това зло, което е във вреда на цялото население, а може би не е добро и за държавата.

– Чак дотам ти не ходи, по-наблизо гледай. За доброто на държавата ти недей има грижа, там има кой да се грижи. Но работата тука ето каква е. Защо няхахте по-напред тези оплаквания, ами сега, откак се подигнахте вие, таквиз даскал парчеларь и Европа баши бозукларь, подигнахте врява... и искате да се делите от гърците!

– Ефендим, тази мараза наша с гърците не е нова, тя е стара. Ние затова сме се маразили с гърците още отдавна, пред да дойдат турците в Европа да завоюват и нас, и тях и да решат този въпрос с победоносната си сабя и да ни подчинят силом на тяхното преимущество в църковно отношение. И ние сме били нещо 400 години под тяхно иго в отношенията на черквите си и на вярата си; в това време ние сме чели, учили сме се гръцки и не сме им се противили на нищо до самата завера, когато се повдигнаха те против царщината, искаха да увлекат и нас в тази борба. Мнозина се и увлякоха, но намериха се пък и таквиз някои хора, които сбутаха народа и не го оставиха да го водят гърците за носа, па народът взе да му се дава да разбере, че ние не сме гърци и не трябва да се водим подир гърците. Но това не можеше отведнъж да проработи, защото беше много заглъхнал народът и не можеше отведнъж да се окопоти. От хиляда 840, откак излезе хатишерифът, българският народ в надежда на

правдините взе да се обажда по-височко в тази мараза, явно взе да иска български владици. Гръцките владици повън подпомагаха ги от патриаршията, та взеха по-деятелно да се опират; подкачаха да преклоняват и правителството на своя страна, като ни оклеветяваха кога както им прилегло и гледаха все как да задушат...

Най-подир дойде 1856 година и издаденият хатихумаюн, в който изрично се оказа, че всякой народ по езика си... и ние на това основание излезли сме днес наяве и искаме разделението ни от гърците.

– Аз не съм можал досега да проумея какво искате вие и от кого го искате и защо искате да болите главата на правителството. Ако е черковна мараза, разправяйте се с патрика.

Тогази пое приказката доктор Чомаков и горе-долу в този дух, както напоследне аз говорих, разви темата и му разправи по-подробно за течението на въпроса.

– Аз и подир това – каза Къбръзлията – не мога да се осветя в този въпрос, не мога още добре да разбера в какво се състои вашето искане...

Но каквото и да е то, и право да имате, вие едно бъркате, че много бързате. Вие, както разбирам аз, искате с едно порутване да съборите една бина (здание) от 400 години. То не може тъй. Каквато и да е неправдата, която ви е станала, наш ли е кабахатът, ваш ли е, ама то станало, една власт е то, караказанска власт, но тя е власт утвърдена от времето и току-тъй, бир текмейле, тя не може да се събори, а още повече, когато е руханиджес и корените ѝ биват много дълбоки и не се видят, не личи де да копаеш, за да го изкорениш по-лесно, и не можеш да го поклатиш в опасност да не падне и да те затисне. Знаете ли вие какво нещо е туй Караказан, на трикхане що го казват, и каква сила има той и сега? Знаете ли, че и днес, ако един карабашин от тях, като наметне онуй черното, дето го турят на главите си, та кога дойде в Паша капия, цялата Паша капия затреперва от него, и вярвайте ме, алим, аллах трепери, ви казвам. Вярва е туй, толкоз народ влече подире си. Такваз една рана да отвориш на правителството не е шега.

– Та ние, ефендим, това искаме, да дадем на правителството да разбере, че не е ни толкоз страшен, ни толкоз силен Караказан днес, какъвто е бил преди време. Неговата сила е била в нашето мълчание и потаяване, в нашето с него дружене и съединение и той тази си сила опита против правителството и остана излъган и днес не е... Неговият народ се отдели от него и го отритна; на това се домогва днес и нашият народ. Днес няма народ подире му, няма и сила, той плаши с нас, а ние не сме с него и това искаме да стане явно, че ние не сме с него и не можем да

бъдем с него.

– Може и тъй да е, но как аз мога да повярвам тебе или тогоз и оногоз. Вие учените (ходжакян) вяра нямате, за вас е лесно да се отметнете не от Караказан, ами и от господата, и от пророците му, но кой слуша вас! Я да видим какво мислят онези вашите каракалпаклии – дали подир вас ще вървят, или подир карабашите ваши. Тука има свят, има грехове, а там има рай, има мъка и колай не се решава всеки да отиде в джендема, като знае, че и джениетът, и джендемът са в ръцете на карабашите. Но както и да е, аз ще се позанимая с този ваш въпрос и ще видя да го изуча по-добре; той става някак по-интересен за мене – като ни даваше с това да разумеем, че твърде много сме приказвали и време е вече да си ходим.

– Ефендим – каза Чомаков, – вие се поразговорете по този въпрос с Фуат паша и с Али паша, те, ми се чини, да са по-добре осветлени, защото и повечко сме приказвали с тях.

Той се някак счумри, като чу имената на тези лица. Ние бяхме станали на крака, за да си ходим. Той помълча и после зина, та каза:

– Не мога аз и от техните глави ум да взема, и те са Европа маймунларъндан, и те са се научили с огледала да оправят, тъй се държава не оправя. Тях ако слушате, вие няма скоро да видите отърване от Караказан. Те лъжат.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Боян Йоцов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4142>]